

Sorê Gulê û romaneke nîvcomayî

îbrahîm seydo aydogan

Di sala 1999an de romana Silêman Demîrî ya bi navê “Koç” hate çapkirin. Berî wê jî di 1997an de romaneke wî ya din, bi navê “Sorê Gulê”, di nav weşanên Nûdemê re derketibû, lê weke gelek nivîskarên kurd yên ku li Ewropayê dijîn, wî jî nikarîbû berhemên xwe bi rehetî bigihandana xwendevanên kurdî yên li welêt. Bi sedan berhemên nivîskarên kurdî yên weha hene ku ji bo xwendina wan divê mirov carekê biçe Ewropayê.

Gava mirov herdu romanên wî ji aliyê çapê ve dide ber hev, cudayetiyeke ecêb derdikeve holê. Romana “Koç,” tu dibêjî qey beyî dilê weşangêr hatiye çapkirin. Heke mirov rastîyê bibêje, çapeke weha, ji bo nivîskarekî kurd û romaneke kurdî, neheqîyeke mezin e; heke sala çapkirina wan li ser wan nebe, mirov dê nizanibe ku “Sorê Gulê” berî “Koç”ê çap bûye.

Ji ber ku “Sorê Gulê”, ji bilî çapa xwe, ji aliyê naverok, ziman û teknîkên romannivîsiyê jî ji “Koç”ê baştir e, em ê jî di vê nivîsê de di çarçoweya wê romanê de bimînin.

1.

Romana Sorê Gulê bi *“hinek ji nameya Gulê”* dest pê dike:

“Delalê mino / gava tu bi xêr bê / ez ê dernekevim ser xênî / û sê dengên bilind nelîlînim / ez ê biçûk û mezinên taxê / bi hatina te nehisînim / lê ez sozê didim / heta ku tu bê / ez ê hemû maçên ji dev û lêvan / ên ji herdu hinarkan / ji te re hilînim”. (r.5)

Hê ji rûpela serî de em li zimanekî xweş, kemilî û edebî rast tên. Mirov di vê nameyê re, weke her xwendevanî, bivê nevê li naveroka romanê difikire. Mirov têdigihîje ku hezkiriyê kesa ku navê wê Gulê ye çûye devereke dûr û Gulê jî li hêviya hatina wî ye û carê nameyan jî ji wî re dinivîsîne. Wekî din, mirov tavilê têdigihîje ku vê bêrikirinê êdî kesereke kûr jî bera nava wê daye. Ji lewra, mirov hê di rûpela serî de xwe ji xwendina mijareke xweş û romaneke baş re amade dike. Lê di romanê de mijareke weha ku mirov li ser difikire nîne. Ji ber ku, ecêb e, tu têkîliya wan rêzan bi romanê re tune.

Rûpela piştî vê nameyê, bi destpêka beşê yekem û vegotina êvareke payizê û şahîyeke li Stockholmê dewam dike. Piştî şayeseke gelekî pejiandî, ji cihê ku dîlan lê tê gerandin hebeke bi dûr, li salona kêlekê, em tên û zilamekî dibînin. Zilam, gava bîraya xwe vedixwe, ji nişka ve li hezkiriyê xwe ya bîst sal berê rast tê. (r.10) Piştî ku hinekî şaş dibe û dirame, radibe diçe cem wê. Nivîskar jî weha dibêje û dewam dike:

“Bi dilovanî dest bi axaftinê kir. Hevdu nas dikirin. Bê guman bû, naskirineke kevn bû. Min xwe nêzîkî wan kir û ez bûm guhdarê wan.” (r.10)

Ji ber ku hayê me ji berê de ji “Nameya Gulê” heye û me fahm kiriye ku dê behsa evîna Gulê bibe, mirov bi vê hevokê re têdigihîje ku têkîliya yê ku dibêje “ez” bi bûyeran re tune, lê ew ê bi xêra vê guhdarîkirinê hin hûrgilîyên bûyerê bide xwendevanên xwe.

Zilam li hember hezkiriyê xwe ya ku ev bîst sal in nedîtiye, weha dest bi peyvê dike:

“Êvara te bi xêr, tu çawa yî, ma tu min nas dikî” û destê xwe dirêjî wê dike. (r.10)

Jinik bi destê wî digire û weha bersiveke dûdirêj didiyê:

“Ooo, spas, êvara te jî bi xêr; wey li vê ecêba nedîtî... hewarê xweda, ma ez çawa te nas nakim malava. Ev çi bextfîyarî ye xwedêyo! Wey li vê ecêbê!... ez ê li vir li te rast bihatima! Îro? Tu hew hinekî spî bûye, lê tu wek berê yî. Ma ez ê çawa te nas nekim malava! Min bihîstibû ku tu jî li vir î, ma tu jî li vî bajarî dimîni?” (r.10)

Du hezkirî. Bîst sal di navê re derbas bûne û ji nû ve li hevdu rast tîn; lê gava bi hev re dipeyivin, mirov dibêje qey li hember hevdu tiştêkî hîs nakin û ev hevdtina wan ya piştî bîst salan ne ew qasî xema wan e jî. Ji ber ku nivîskar behsa tevgerên wan û hîsên wan nake.

Hê bi dû van peyvên re hinekî be jî behsa hîsên jinikê dibe.

“Jinikê wek ku bibêje “ma ev jî dê bibûya, min ê tu ji nû ve bidîta” serê xwe daxist ber xwe, bi jor û jêr de hêdîka hejand, bi dû re jî hinekî li dora nerî û bi şik qeliqî... dîsa awira xwe bir ser çavên mêrik. Ji nû ve hat bîra wê ku divê destê xwe ji nav destê wî derxe... bi pirsyardarî û hinekî jî bi bêzarî li mêrik nerî. Dû re “ka ji min re bibêje ma te çima wilo kir” got.” (r.11)

Ev pirs û bersiva mêrik ku dibêje *“ne min wilo kir... felek xayin bû...”* dibin sedema ku xwendevan bêtir miraç bikin, lê bersiva vê miraçê jî di romanê de nîne. Weka *“Nameya Gulê”*, ev jî ji bo cildên din hatiye hiştin.

Gava ew herdu hezkirî piştî bîst salan dîsa ji hevdu ve diqetin, nivîskar dikeve nirxandina evînên trajîk, ku ji bo vê romanê zêdehî ye, û behsa çîroka Mem û Zîn, ya Siyamend û Xecê, ya Kalypsoyê û Odysseus, ya Helenaya spehî, ya Theîsa nigzîvîn û bi awayekî bikîtekî van çîrokan li pey hev rêz dike. (r.15 û r.16) Nivîskêr di vira de peyv gelekî dirêj kiriye û ji bûyera romanê bi dûr ketiye. Ji ber ku têkîliya van çîrokên ku tîn behskirin bi romana wî re nîne û hewce tunebû ku xwe ji mijara xwe ya bingehîn bi dûr bixistaya.

Çîroka vê romanê bi awayekî gelekî balkêş dest pê dike. Bi dû re dîsa nivîskar radigihîne ku wan hezkiriyên ku piştî bîst salan li hevdu rast hatibûn û dîsa ji hev ve qetiyabûn, piştî cara dawîn bi şeş mehan digihîjin mirada xwe û hevdu direvînin.

Bi dû re em van rêzikan dixwînin:

“Piştî revandinê bi mehekê jî, li jêra Norweçê, li kêleka Atlantîkê, di trimbêlekê de hatin dîtin. Du namên kin di nav pasaporta jinikê de bûn.” (r.17)

Hayê nivîskêr çawa ji wan nameyan çêbûye mirov nizane. Ji ber ku bi dû re behsa naveroka wan nameyan jî dike û dibêje bê ji kê re hatine nivîsandin. Lê behsa dawîya çîroka van herdu kesan nabe û weha tîne hiştin. Hingê kê ew name dîtine û kê xwendine? Heke ew herdu kes miribûna, mirov dê bikarîya fahm bikiraya bê çawa hayê wî ji wan nameyan çêbûye; lê belê, behsa tiştêkî weha nebûye. Gelo mebesta bi *“hatin dîtin”* ew e ku bi mirov *“bi mirîti hatin dîtin”* bide fahmkirin?

Ji wira û bi şûn de, dilê nivîskêr li ser vê bûyerê dişewite û ji lewra dixwaze li çîroka wan bikole. Ev yek jî di be sedema nivîsandina romana *“Sorê Gulê.”*

“Ez ji nû ve ketim dû bûyerê û min lê kola. Agahdariyên balkêş ketin destê min. Mêrik dixwest kilama du bajaran binivîsîne. Tiştê ku ez tê derdixim, piştî wê şeva şahîya li Stockholmê dest pê kiribû. Li gor şema ku çêkiribû, wê çîrok romanek bûya.” (r.17)

Piştî vê paragrafê, dibêje *“destpêka romana wî wilo bû”* û bi kompozîsyoneke xweş û zimanekî şêrîn behsa Deşta Mêrdînê û Nisêbînê û Qamişloke dike.

Hevokên dawîn yên romana mêrik ku bi dest nivîskêr ketibûn jî, li gora ku nivîskar dibêje, ev bûn.

“Nisêbînê û Qamişloke... warên êş û elema dilê min in, ên min û delala min in, evîna min li wir dest pê kir û li wir...” (r.25)

Bi tenê ev bi destê nivîskêr ketine. Hingê nivîskar ji ku dizane ku wî mêrikî piştî şeva şahîya li Stockholmê dest bi vê romanê kiriye û şemaya wê ji ku dîtiye ku tê derxistiye ku çîrok dê bibûya romanek, mirov van tiştan nikare ji hev derxîne. Ji xwe hê beşek bi tenê nivîsîye û behsa du bajaran kiriye; bi paragrafekeke ku mirov dikare bibêje ku destpêka beşekî din e jî behsa evînekê kiriye û weke ku nivîskar dibêje: *“Ew qas tenê nivîsîbû.”* (r.25)

Mirov di van agahîyan de nikare şemaya romanekê bibîne.

Di rûpela 26an de, hê nû beşê yekem yê romana Sorê Gulê dest pê dike. Bi qasî ku nivîskar di rûpela 25an de dibêje, mirov fahm dike ku ew ê li gora agahîyên ku bi dest xistine çîroka wan herdu kesan ji serî heta dawiyê binivîsîne û dewama romana wî kesî binivîsîne.

Heta vira, fantazîyeke gelekî xweş bi dest ketiye û mirov dibêje qey ew ê behsa çîroka evînekê bibe, û dibe jî, lê nivîskêr xwastiye gelek tiştan tev li vê çîrokê bike û ji ber wê jî gelek bûyer û gelek kes tev li romana xwe kirine û ji mijara xwe ya esil gelek caran bi dûr ketiye. Ji ber wê, mirov gelekî li ber vê romana delal dikeve.

2.

Di romana Sorê Gulê de kesên ku herî behtir ber bi çav dikevin, Serdar û Gulê û Sêvê û Misto ye. Serdêr, ku serlehengê romanê ye, berî ku hevdu nas bikin bi çend rojan, Gulê li bajêr dîtiye û gava ku wê li dibistanê jî dibîne, dil didiyê. Nivîskar Serdêr beyî hûrgilîyên ku ji bo naskirina wî pêwîst in, weha dide naskirin.

“Serdar... hîna ciwan û nûhatî bû, xwendekarekî lîseya Nisêbînê bû.” (r.27).

“Rîh û simbêlên wî nuh derketibûn... dor metro û heftê û pêncan dirêj bû. Zirav û lihevhatî bû... gewr û porreş bû.” (r.49)

Gulê, *“çavên wê şîn, wek du stêrikên ku di nav rohnîya hîva çardehan de bin, vedimirtin û dîsa pêdiketin. Diranên wê di nav lêvên wê yên sor de, wek libên birincê spî dikirin.”* (r.28)

“Porê zer kiribû gulîkek û wek rêsiyekî bi pişt xwe deberdabû... Wek sêveke xelatî bû, alîyek sor bû û yek spî bû.” (r.30)

“... piştî ne gelekî (dê) şazdeh tamam bikirana û biketa huvdehan... Rengê xwêya pîrekî lê xuya dikir, hîlm û bêhn jê diçû. Bedena delal, xwestina dilan bi dîtina carekê tenê re di nav goştê nêr de dîn dikir. Êdî memikên wê nema wek berê bi şermokî hew serê xwe tenê di bin kirês de hildabûn, êdî mezintir bûbûn û li ser sênga wê belav bûbûn, fesaleke pîrekî ya sipehî didan sênga wê.” (r.65)

Misto, hevalekî Serdêr e, *“hevaltiya wan nû dest pê kiribû”*(r.30). Xortikekî di çax û benga xwe de û bala wî her li ser keçikan e. Tiştêkî ji xwe re nake xem û tim li pişt Serdêr e.

Lê herî xweş behsa Sêvêya ku xweha Gulê ya mezin e dibe. Gava Mistoyê hevalê Serdêr bala xwe dide wê, nivîskar bi şayeseke hostehî bedena Sêvê li ber çavan radixe ku mirov dibêje qey Misto wê bi tilîyan ve dipîve.

“Sêvê hemû tiştên zaroktiyê bi dû xwe de hiştibûn û kemilîbû. Mezinbûn û spehîbûna xwe piçik piçik ava kiribû û êdî tamam kiribû. Û tu tiştên xwe yên mê û pîrekî li ba dinyê nehiştibûn. Êdî xwedîya bedeneke gihîştî bû. Bejin avêtibû, kulîmek girover û sêng fireh bûbûn, lêv û hinark sor bûbûn û memik çar tilîyan di bin kirês de kişiyabûn. Li gor xwestina dilê mêran bi reng û xwê bûbû, diçirisan û difûriya... Bedena wê tije pîrekî bû. hemû tişt di bin kirasekî de hilanîbûn... Bedewbûna wê hemû di wî kirasê tenik re xuya dibû... Bejineke dirêj û bi şax û per bû. Pêşî li çavên reşbelek, li lêvên tenik dinerî. Bila ew tenê bibêje ez wek qîz hatim dinyê, min bejin û bal avêt û xortan lê nerîn.” (r.49 û 50)

Gava Serdar û Gulê dil didin hevdu, xweha mezin, Sêvê, alîkarîya Gulê dike û rê bi ber wê dixê. Sêvê bi Xalîte ku Serdar jî wî nas dike re bidestgirtî ye û ew ê bi dû re bizewice. Heta piştî ku dizewice jî tim li kêleka Gulê ye û dibe hevala wê ya ku li evîna wê guhdarî bike. Carê jî şîretan lê dike û wê diparêze. Rola xwe ya “xwehtîyê” baş dilîze.

Têkilîya Serdar û Gulê bi pêş dikeve û êdî dibin *“şirikên jîna hevdu a rojane... Piştî demekê jî, soza ku piştî dibistanê hevdu bikin dan hevdu.”* (r.38)

Lê belê nivîskar, weke çend cihên din, ji bîr dike ku behsa dayina vê sozê kiriye û piştî vê rûpelê bi bîst û şeş rûpelan dîsa soza zewacê bi wan dide dayin. Serdar jê dipirse û dibêje “*ez dixwazim tu bibî şirîka emrê min.*”

Gulê jî weha bersivê dide:

“... *ez jî dixwazim bi salan bi te re bijîm... ez ê hew a te bim û li bendî te bim, soz.*” (r.64)

Di ber têkîlîya Serdêr ya bi Gulê re, nivîskar, carê behsa malbata Serdêr jî dike û em dêya wî jî, Gulçîna ku jîneke wek her jîna kurd e, dibînin. Hê di rûpela 61an de em hîn dibin ku bavê Serdêr heye ku navê wî Ûsiv e û ji bilî payizan tim li dûrîyê, li Edenê dixebite.

“*Serê biharê diçû Edenê û payizê vedigeriya*” (r.93)

Heta vê rûpelê (r.61) hayê me ji bavê wî nîn e, lê di vira de navê wî dide û di rûpela 71ê de nivîskar ji nişka ve dikeve behsa bavê wî û gelekî bi kîtekît û berfirehîyê behsa hevnasîkirina dê û bavê wî û zewaca wan dike. Ev vegotin heta rûpela 94an dewam dike. Di nav re hingî ew qasî behsa kesên herêmkî dike ku mirov lê ecêbmayî dimîne û romanê û mijara wê ya esil ji bîr dike. Her çî qas hevnasîna dê û bavê Serdêr û zewaca wan bi serê xwe mijareke balkêş be jî, di vê romanê de, ji ber ku tu bandorê li bûyêrên din û kesên din û bi giştî jî li romanê nake, cîhê wê tune ye. Bi awayekî din mirov dikare bibêje ku heke behsa çîroka wan nehataya kirin jî dibû.

Di rûpela 94an de her çî qas destê Gulçîna dêya Serdêr ji Ûsiv nabe jî, Ûsiv diçe û li Gawirdaxê otobusa ku ew jî tê de ye, diqulipe. Bavê wî, Ûsiv, bi vî awayî dimire. Em hîn dibin ku Serdar ji bavê xwe hez dike û di romanê de jî dijberê veya nayê gotin û di şûnê de jî em dibînin bê Serdar çawa li ber dikeve. Şûna bavê wî ya ku li malê hatiye danîn, ji bo dayina hin hûrgilîyên kultura kurdan yê ku bi “şûn”ê ve girêdayî ne jî nimûneyên gelekî xurt temsîl dike.

Lê belê di şûna bavê Serdêr de pirseke din jî tê bîra mirov. Roman serê payizê dest pê dike. Ji ber ku Serdar û Gulê bi vebûna dibistanê re hevdu dibînin. Zivistan di rûpela 69an de derbas dibe û “*dem bû bihar... dema serma zivistanê hêdî hêdî cîhê xwe da germa bihara jîndar...*” Zivistanî divîya bavê Serdêr vegeyriyaya malê, lê di romanê de tiştêkî weha nîn e. Bi tenê di rûpela 94an de em çûyina wî dibînin. Hingê mirov fahm nake bê nivîskar ji bo çî ji 61an heta 94an ew qasî bi dorfirehî li ser wî disekine û behsa çîroka wî dike. Tê wê mahneyê ku nivîskêr bi dû re xwastiye havekî ji Serdêr re çêbike, lê ji bîr kiriye, an jî lê hay nebûye ku di serî de û di wexta hatina wî ya ji xerîbiyê de guh nedaye bêv û weke ku tune be tev geriyaye.

Di romana Sorê Gulê de, hatina biharê bi xwe jî bûye problemeke gelekî tevlihev. Ji ber ku:

“*Dem bû bihar...*” (r.69)

Rêzikê çaran ya di bin vê hevokê de jî heman tiştî dibêje.

“*Zivistan wilo çû û bihara rengîn hat... Dinya dikemilî, dil dikemilîn, geş dibû, beden germ dibû.*” (r.69)

Şeş rêzik di binî de dîsa bihar tê.

“*Dema serma zivistanê hêdî hêdî cîhê xwe dida germa buhara jîndar.*” (r.69)

Hivdeh rêzik di binî de hatina biharê hê dewam dike.

“*Wê salê buhar zû hatibû çiyar û dilan. Hilm û bêhneke bê dawî ji dinyê diçû... buhareke dîn û har bû.*” (r.70)

Hivdeh rêzikên din jî diçin, lê hê jî vegotina biharê naqedê.

“*Buhar demsaleke cuda ye. Xwedîya taybetîyên cuda ye...*” (r.71)

Lê belê nivîskarê romanê guherîna kesana ya ku di bin bandora bûyeran de pêk tê, baş rave dike. Bandora hatina vê biharê ya li ser Gulê û Serdar û gihîştina wan jî gelekî baş hatiye vegotin. Ji xwe di Sorê Gulê de ji bo “guherîna kesana ya di nava bûyêrên romanê de” mînak herî xurt ev e. Bi vî awayî mirov êdî hatina biharê di guherînên lehengan de jî dibîne.

“*Gulê hema dîtibû ku êdî qîzeke gîhayî ye û sor û şêrîn dibe. Xweşiya ku buharê bi xwe re dianî û diyarî bedena wê dikir, di temamê bedena xwe de hîs dikir û tahmeke bêhempa jê digirt. Gava carê serê xwe dişuşt, tibabekî li xwe dinerî û xwe dipîva. Him serbilind dibû û him jî êşeke kamax dikişand. Pîrekbûn, bi êş û jan evîndarî di bedena wê de ava û tîkûz dibû. Êdî hêza hezkirinê û daxwazên pîrekî, bedena wê dagir kiribûn...*” (r.70)

“dinya li dora Serdar jî, bi evîndariyê tije dilgeşî bûbû. Xweşiyêke nedîtî xwe berdabû ser goştê bedena wî û dilê wî. Hêvîya wî bilind bû, şik û taswas ji dilê wî derketibûn. Pêşeroj yekser geş û ewle bû... wek nepoxeke li ber bê bû. Wek ku difiriya lê dihat.” (r.70)

Di rûpela 106an de em ji nişka ve li navekî din rast tên. Di gelek romanên kurdî de ev seqetî heye. Gava behsa daweta Sêvê û Xalitî dibe, paragrafeke nû bi navekî ku mirov heta niha nebihîstiyê, weha dest pê dike.

“Sarê ji Qamişlokê hat dawetê û dîsa vegeriya...” (r.106) Di vê romanê de, nivîskar, hin kesan ji nişka ve derdixe pêşîya mirov û wek vegotina hev naskirin û zewaca dê û bavê Serdêr hemû bûyer û kesên din bi xwendevanan dide jibîrkirin. Hatina Sarê jî weha ye. Bi dû re em hîn din dibin ku xwişka Gulê û Sêvê ya mezin e û li Qamişloyê dimîne.

Sarê gava ji bo dawetê diçe Nisêbînê, çav li xwişka xwe Gulê dikeve û dibîne bê çawa kemilî û gihîştî ye. Ji ber vê hindê dixwaze wê ji tiyê xwe Seîdî re bide xwestin. Berê ji xweşiya xwe re behs dike. Ji xwe malbata mêrê wê ji wê razî ne û gelekî jê hez dikin. Ji ber ku Seîd xortekî xwende ye û naxwaze beyî ku bibîne biryara zewacê bide. Bi vî awayî hemû malbat qane dibe ku Seîdî bi mebesta dîtina Gulê bişînin Nisêbînê.

Seîd, gava ku Serdar û hevalên xwe dibin pêşengê karrawestandina paleyan, çend rojan li Nisêbînê dimîne û Gulê dicibîne. Lê bala xwe jî bi awayekî baş dide agahîyên li ser karrawestandinê û şerê di nav polîs û sendîqayîyan de û ji dil dixwaze ku Serdar û hevalên xwe bi ser bikevin. Lê belê nizane ku Gulê ji Serdêr hez dike. Gava ku malbata wî tê xwazgînîya Gulê jî hayê wî ji vê yekê tune ye. Her çî qas Xalitê mêrê Sêvê bi nameyekê dixwaze vêya ji wî re binivîsîne jî, name dikeve destê Hecî Elîyê bavê Gulê û beyî ku bigihîje Seîdî, tê şewitandin. Bi vî awayî em fahm dikin ku Gulê dê bi Seîdî re bizewice. Elbet vê yekê bi zorê bi Gulê didin qebûlkirin û têkîlîya wê û Serdêr bi vî awayê ku roman xwe bi xwendevanê xwe bide hezkirin bi dawî dibe.

3.

Belê, romana Sorê Gulê bi dayina Gulê xelas dibe. Ji ber ku di beşê serî de em dizanin ku piştî bîst salan dîsa digihîjin hevdu, mirov baş dizane ku roman hê neqediyaye. Em dizanin ku zewaca Gulê dê wan ji hev bi dûr bixîne, lê Serdêr ev yek çawa pejirandiye? Em nizanin bê çima û çawa hatine Stockholmê. Ji xwe em nizanin bê ew zilamê serî jî Serdar e an na. Ev yek ne zelal e.

Romannivîskêr bi xwe jî di dawîya romana xwe de weha nivîsandiye.

“Dawîya pirtûka yekem.” (r.224)

Piştî vê romanê bi du salan, romana Silêman Demîrî ya bi navê “Koç” derket, lê baş dîyar e ku “Koç” ne dewama romana “Sorê Gulê” ye. Pênc sal di ser çapkirina pirtûka yekem ya romana “Sorê Gulê” re derbas bûne jî Silêman Demîrî hê pirtûka duyem nenivîsandiye.

4.

Nivîskar li ser kesên ku têkîlîya wan û agahdarîyên li ser wan bi romana Sorê Gulê re tune ye û xwendevan wan nas nakin zêde disekine û gelek navan dide ku ev ji bo vê romana xweş, wek kêmanîyan dixuyên. Di çîroka zewaca dê û bavê Serdêr û di şûna bavê wî de jî weha kiriye. Ji rûpela 106an û bi şûn de ev tebîet dîsa dest pê dike. Ji bilî mêrê Sarê û kesên ku bi wan re dijîn, heta navê cîranên wan jî yek bi yek dide.

“Dora wan bi xanîyan ave ye. Li aliyê wan ê rojava, mala Birkê Newalî heye. Birkê jî bi eslê xwe serxetî ye. Zilfa jina wî dotmama wî ye û ew jî serxetî ye... ew jî hatibûn cîrantîya wan. Mirovên sernerm û gotinxweş in.

Li piştî mala wan mala Çolo heye, du jinên wî hene. Newîla, a pêşî wek xezalekê bû, lê bi dû re çûbû Nofa revandibû... Piştî ku Xidirê Omerî di dîlaneke xwe de ‘...deman û melhem tune ne hew memikên Nofa derman in’ gotibû, Çolo xwe û dermanê xwe di kilamê de dîtibû û çûbû Nofa revandibû. Niha dêya du zarokan e. Lê ew û Newîla qet li hevdu nakin.” (r.110 û 111)

Bi dû re di nav sohbeta Sarê û xwesiya wê re, behsa hin kesên din jî dibe:

“Birayekî wê li wir mabû, jê re Cimoyê Şêxo dihat gotin, ew jî berî bi çend salekî miribû. Laloyê birayê wê, di ciwanîya xwe de bi êşa zirav miribû. Çend zaroyên Cimo hebûn...” (r.116)

Bi tenê carekê em li yekî ji van navan rast tên.

“Pisika mala Zilfa bêhna goşt kiribû.” (r.132)

“Dengê pevçûnê ji mala Çolo dihat.” (r.152)

Çi karê van hemû kesan heye di vê romanê de, mirov fahm nake. Ji ber ku bi dû re behsa van kesan nabe û ew kes hemû, weke gelek kesên din, ilhes jî yên beşa rawestina sendîqayê ya karî, çima hatine binavkirin, bersiva wê tune, lê nivîskar bi dorfirehî behsa wan dike û bi dû re dev ji wan berdide. Mirov ne mecbûr e ku behsa her tiştî bike û elbet mirov ne mecbûr e ku herkesî bi nav bike an jî navan bide herkesî. Di romanê de bi tenê navên kesên sereke û aktîf giring in. Yên din hemû bînav bûna û weha bi dorfirehî behsa wan nebûya, belkî bêtir li hev bikiraya.

5.

Digel kurdîya Silêman Demîrî ya bedew, hin hevokên ku nayên fahmkirin hene di vê romanê de:

“Êdî di dilê wê de ku jîn sekinibû.” (r.15)

“Di xetera destpêka dildariyê derxist.” (r.29)

“Di zikê dê û bavê wî de ku bêdengîya razanê bû.” (r.180)

“Ê cotekî ciwan ê pêşî bû.” (r.180)

Hin hevokên ku li gora gramêra kurdî xelet hatine nivîsandin jî hene.

Wek mînak:

“Ên berê, ên ku ev roj nedîtine, wê qet nikarîbûna bawer bikin ku wilo bûye.” (r.23)

“Nikarîbûna” û “bawer bikin” li pey hev nabe. Ev hevok, ji bo “lihevkirina wexta lêkerên ku li pey hev tên,” mînakeke baş temsîl dike. Di her romana kurdî de ev xeletî, ne gelek be jî, tê dîtin. Divê weha bûya: *“... (wan) ê qet nikarîbûya bawer bikiraya ku wilo bûbû.”*

Hin hevokên ku belasebeb hatine dirêjkirin hene. Gava behsa Nisêbinê û Qamişlokê dike, weha dibêje:

“Yek serxet e, yek binxet e. Nisêbinê li jor e, serxet e, Qamişlokê jî li jêrê, binxet e.” (r.23)

Di dialogên romana Sorê Gulê de jî, çewtbikaranîneke peyva “got” heye, ku gelek nivîskarên me yên din jî weha dikin, lê belê hişê mirov nagihîjê bê çima vî awayî hildibijêrin. Divê mirov bizane: Di kurdî de gava mirov dialog an jî peyvên hinan rave dike, mirov bêjeya “got” datîne serê hevokê û gotinên kesên din hê nû rave dike. Mînakên ku li jêrê ne, heke wek ku li jorê hatiye gotin bêne xwendin, hingê dê bêne fahmkirin bê xeletî di kû de ye. Ev awa ne bi kurdî ye û bi tesîra zimanên din hatiye.

Wek mînak:

“... ma tu jî li vî bajarî dimînî?” got. (r.10)

“ev a ku min berî çend rojan li bajêr dîtibû ye” ji xwe re got. (r.28)

“bi xwedê, heta hûn xwarinê nexwin, hûn jî vê malê dernakevin” Serdar got. (r.62)

“... hima radibîn û direqisin” tê gotin. (r.81)

“belkî ne tenê ye...” di dilê xwe de digot. (r.128)

“... Sarê jî hevaltîya min dike” got û bi serbilindî beşişî. (r.133)

“te qala Sarê dikir yadê” got û mijara axavtinê guhert. (r.151)

“te çî bihist Gulê” Seîd got. (r.188)

“... ew jî guneh in, bila xêra miriyên me be” Zahirê Hesên çawîş got. (r.213)

Ji bilî çend cihên mîna dîaloga Sêvê (r.51), dîaloga Qaso (r.60), ya Cindî (r.61), dîalogên Seyfo û Biroyê çawîş (r.168) pê ve mirov dikare bibêje ku hemû dîalogên vê romanê weha hatine nivîsandin. Ne hewce ye ku mirov zêde li ser vê mijarê bisekine. Ev kurmançîya nivîskêr ya kubar û bedew divê bi vî awayî nehataya xerakirin.

6.

Silêman Demîr, heta ku jê hatiye serê xwe bi vê romanê re eşandîye û tê de xebitiye. Di her qonaxa romanê de mirov vê yekê û jidilbûna wî ya li hember rewşa evîna lehengên xwe bi rehetî dibîne. Nemaze jî di beşên behskirina têkîlîya Serdar û Gulê de û di ravekirina hisên wan û trajedîya wan de biserketî ye. Zimanekî gelekî xurt, ji bilî çend hevokên ku me li jorê dan, kurdîyeke paqij û delal bi kar anîye. Bi vê hêla xwe ve, xwe ji kêmanîyeke romannivîsên me yê din ya mezin xelas kiriye.

Sorê Gulê bi taybetîyeke xwe ya din jî ji romanên kurdî yê berî xwe ve diqete. Di romanên kurdî yê berî wê de, bi piranî, yek kes an jî du kesên ku lehengên sereke yê romanê ne, ber bi çav dikevin; lê di Sorê Gulê de ji bilî Serdar û Gulê, em Sêvê û Misto û Sarê û Seîf jî bi gelek hêlên wan ve nas dikin. Ji bilî van şeş kesan, malbata Gulê, têkîlîyên Serdêr yê bi dêya xwe û xweha xwe re, malbata Seîf û têkîlîyên wan yê bi hev re, ji bo dayina rewşa civakî ya feodal ya dema ku bûyerên romanê tê de derbas dibin wek referansên xurt xuya dibin. Karrawestandina paleyan, tevgera xwendekaran û têkîlîyên wan yê bi sendîqayê re û têkîlîyên pale û axayan jî di romanê de baş hatine avakirin û bi bûyerên din re baş hatine girêdan. Sorê Gulê ji ber van taybetîyên xwe û vê hewila xwe bi tenê be jî, pesindayîneke rasteqîn heq dike.

Bi vî awayî, digel hin qutbûyinên di nava romanê de, Sorê Gulê, bi mijara xwe, bi lehengên xwe û naveroka têkîlîyan û bi temsîlkirina civaka xwe û ilhes jî keda romannivîsî ya berbiçav û zimanê xwe yê herikbar û kurmançîya xwe ya kubar û delal xwe ji gelek romanên kurdî yê din bi dûr datîne. Heke ew qutbûyinên di nava romanê de, ku me li jorê behsa wan kiribû, nebûna, dê romaneke bêhempa derketaya pêşberî me. Lê ji xwe, ji helwêsta Silêman Demîrî ya nivîskarîyê û awayê wî yê romannivîsandinê gelekî baş dîyar dibe ku hêza afirandina romanên hê biserketîtir jî li ba wî heye.